

Victor Tarasoff-Slishin

Qor kulbasi

Ilmiy fantastika hikoyasi

Sovet adabiyoti kutubxonasi

Victor Tarasov-Shlishan

Qor kulbasi

«АВТОР»

2026

Tarasov-Shlishan V. A.

Qor kulbasi / V. A. Tarasov-Shlishan — «АВТОР», 2026

Aziz do'stlar!"Qor kulbasi" hikoyasi sovet ilmiy fantastikasining dunyoga mashhur an'analarida yozilgan. Ushbu hikoyada sovet topografining RSFSRning Uzoq Shimolida tabiiy resurslarni o'zlashtirish jarayonida u bilan sodir bo'lgan sirli sarguzashtlari haqida batafsil hikoya qilinadi. G'oya asosida Anatoliy Nikolaevich Tarassov (1939-2012). SSSRning Uzoq Shimolining barcha kashshoflariga bag'ishlangan. Keng kitobxonlar uchun.

Содержание

Epigraf	5
Muallifdan	6
1-bob. Kutilmagan tanishuv	7
2-bob. Qor kulbasi	11
Конец ознакомительного фрагмента.	12

Qor kulbasi

Epigraf

Victor Tarasoff-Slishin

Letory – bu o'z mazmunida hujjatli xronikalarga, xalq ertaklariga yoki dostonlarga asoslangan holda, slavyan-oriy dunyoqarashi va inglizizm an'alarining madaniy jihatdan ahamiyatli xususiyatlarini tiklaydigan yoki ochib beradigan va shuning uchun zamonaviy muallifning fikrlarini ifoda etish uchun badiiy moslashuvchanlikka ega bo'lgan adabiy asar.

Muallifdan

Hurmatli do'stlar va o'rtoqlar!

Sizlarga sovet ilmiy fantastikasining dunyoga mashhur an'analarida yozilgan "Qor kulbasi" ilmiy-fantastik hikoyasini taqdim etaman. Uning asl asosini aqlli, bilimdon va adabiy iste'dodli sovet fuqarosi Anatoliy Nikolaevich Tarasov (1939-2012) qoralamasini tashkil etadi.

Men otamning asl qoralamasini sezilarli darajada takomillashtirdim va uni barcha yoshdagi o'quvchilar uchun qiziqarli qildim. Endi qiziquvchan bola o'zini qattiq Arktikada geodezist va o'rta maktab qizi, sehirli uyning bekasi sifatida tasavvur qila oladi. Shu bilan birga, skameykada o'qiyotgan dunyoqarashli nafaqaxo'r o'tmishdagi dunyo boshqacha, qiziqarli va go'zal ekanligiga qo'shiladi! Uzoq Shimol xalqlaridan bo'lgan odamlar ham asarning milliy rangini qadrlashadi.

Hikoyada yashirin axloqiy va mafkuraviy ma'no ham bor, shuning uchun agar biron bir o'quvchi to'satdan Yulduz xudolari ijtimoiy motivatsiyaga ega, jamoaviy hayot tarziga amal qilishini payqasa, men bahslashmayman... O'zga sayyoralik kema obrazini yaratishda men uning texnik mukammalligi yuqori axloqiy avtokratik jamiyatning yutuqlariga asoslangan degan taxmindan kelib chiqishga qaror qildim. Bu Buyuk Davlat Tartarida va ma'lum darajada SSSRda mavjud bo'lgan narsalarga o'xshaydi. Shuning uchun Gelyunning his-tuyg'ulari o'tmishdagi zamonlar uchun nostalgiya, hozirgi kundan qo'rqish va kelajakka umidni anglatadi. Xuddi SSSRning ko'chirilgan fuqarosi bugungi kunda boshdan kechirayotgan narsaga o'xshaydi.

Endi hikoyadagi eng yovuz qahramon bo'lgan yovuz ruh Xargi haqida! Men uni Evenki folkloridan bir nechta sabablarga ko'ra tiriltirdim. Birinchidan, insoniyat uchun ogohlantirish sifatida o'zga sayyoralik superkompyuterga tirik mavjudotlar uchun xavfli bo'lgan oldindan aytib bo'lmaydigan mantiqni singdirish. Ikkinchidan, o'quvchiga rus slavyan etnik guruhini qasddan yo'q qilayotgan hukumatparast ijtimoiy parazitlar tomonidan qo'llaniladigan ayyor taktikalarni ko'rsatish. Uchinchidan, manipulyatsiyani aniqlashni o'rganish va bosqinchi din va xalqqa qarshi rejim elchilarini qo'llab-quvvatlamaslik.

Shunday qilib, o'quvchi nafaqat bu asarni mustaqil ravishda yakunlashi, balki koinotni yorqin tasvirlar bilan boyitishni ham o'rganishi mumkin. Barchaga omad va o'qishdan zavq tilayman!

1-bob. Kutilmagan tanishuv

Bu ajoyib ertak Rossiya Sovet Federativ Sotsialistik Respublikasining shimolidagi qutb kechasida tug'ilgan, ammo tan olinish o'rniga tasodifan sharmandali turg'unlikka tushib qolgan. Shuning uchun men katta ishchi Mavletdin Badretdinovning unutgan ikki kunimni qor kulbasida o'tkazganim haqidagi da'vosini qabul qilishim kerak edi.

1982-yil kuzining o'rtalarida Taymir geofizika ekspeditsiyasidan topografik guruhimiz vaqtincha Ikon seysmik partiyasiga o'tkazildi. Ularning bazasi Norilsk tundrasida, Mikchangda-Ondodomi va Chopko daryolarining qo'shilish joyida joylashgan edi. Biz u yerga Dudinkadan vertolyotda olib kelindik. Biz tezda ekspeditsiya majmuasiga joylashdik, traktorni ishga tushirdik va amaldagi buyruqqa muvofiq shimoli-sharqqa, Volochanka tomon yo'l oldik.

Har kuni biz seysmik kabellar yotqizdik, yerni o'rganib chiqdik va qishki yo'lni zichladik. Bizdan keyin sanoatni rivojlantirish uchun tog' jinslari qatlamlarida neft va gaz gumbazlarini aniqlash uchun yo'naltirilgan yer osti portlashlari va maxsus qabul qilish uskunalaridan foydalangan Ikon seysmik guruhi bor edi.

Qutb kechasi uch oylik alacakaranlik va qorong'ulik davri bo'lib, psixofizik jihatdan tushkunlikka soladi. Shuning uchun hamma o'zining letargiyasini yengish uchun o'zini zo'rg'a sinab ko'rishi kerak: ishchilar, traktor haydovchilari va ayniqsa yorug'likka tayanadigan geodeziklar. Shunga qaramay, dekabr oyining oxiridan fevral oyining o'rtalariga qadar biz davlat rejasini belgilangan muddatda bajarish uchun kunduzgi soatlardan to'liq foydalandik.

23-dekabr kuni tushlik paytida -40°C sovuq pasaydi va iliq janubi-g'arbiy shamol esadi. Shuning uchun men ikkita buyruq berishim kerak edi: "Qattiq ishlashda davom eting, lekin ishlar qanday ketishini ko'ramiz. Bosim pasayishi bo'ronga o'xshaydi!" "Meni pasttekislikda, kichik ko'l bo'yida kutib oling." Yigitlar chiqib ketishdi. Men ham ikkilanmadim. Men kundaligimni to'ldirdim, kiyindim va profilga yo'l oldim, u yerda mayda narsalarga to'la ryukzak, shtativdagi teodolit va qor qobig'iga chuqur qazilgan keng chang'ilar meni kutib turardi.

Haydovchi Lukashenko turar-joy binolari va yuk chanasini orasidagi bog'lanishni tekshirdi, traktorga chiqdi va muzlab qolgan poyezd jo'nab ketdi. Keyin turar-joy binolari orqasida ko'ndalang ustun va uchburchak tayanchlarga osilgan yangi kabel g'altagi, profil hali tugallanmaganiga ishora qilgandek, jimgina g'ichiray boshladi.

Ikki-uch kundan keyin bizning tayyorgarlik guruhimiz o'rmonga yetib boradi va u yerdan sekin o'tib, yiqilgan daraxtlarni tozalab, qishki yo'lni yoyadi. Shunday qilib, jadvaldan oldinda bo'lish zarar qilmaydi. Ayniqsa, Ikon seysmologlari tezlikni saqlab, allaqachon ishga tushirishga tayyorgarlik ko'rayotganliklari sababli.

Traktor mayin vodiy bo'ylab, mayda toshlar va toshlar bilan qoplangan tekis, ob-havoga chidamli tepaliklardan o'tib ketdi. Badretdinov g'altakni aylantirdi, geodezist Durov esa kuchli shamolga zaifgina ko'zini qisib, seysmik kabelni tortib oldi. Sobolenko uchinchi bo'lib, geofon uchlarini muzlagan yerga ulab, ularning egiluvchan simlarini kabelga uladi.

Kun sayin yigitlar tanaffuslarni isinish va choy ichish uchun qurbon qilishardi, shuning uchun ular tezda oldinga siljishardi... Natijada, men yordamchilarsiz, qo'l soatim, teodolit va tundra bilan band holda geodezik chiziqli yolg'iz ishladim.

Dastlabki o'lchovlarni daftarimga yozib bo'lgach, ishimni to'xtatdim va uzoqqa qaradim, ketayotgan ustunning konturini aniqlashga harakat qildim... Ammo natija bermadi; qor aylanib, yugurishni to'sib qo'ydi. Yarim soatdan keyin bo'ron kuchaydi, shuning uchun men kuzatishlarimni to'xtatib, la'natladim: "Jin ursin ob-havo! Geodezik ustunlar endi ko'rinmayapti... Men yugurishim kerak, aks holda qor kulbasida qolib ketaman!" Ilgari, men qor uyumi ostida bo'ronni kutishim kerak edi – qorong'ulikda yashirinib, sovuq va namlikdan titrab, uyquga qarshi kurashib, nafas olish uchun qor qobig'ida teshiklar ochishim kerak edi. Bu yoqimsiz xotira edi.

Qora toshlar, donador qor bilan aralashib, atrofimda aylanib yurishdi, keyin vodiy tahdidli ravishda uvilladi. Teodolitni bukladim, lekin kengaytirilgan shtativni joyida qoldirdim, kuzatishlarimni keyinroq yakunlashni niyat qildim. O'lchov daftarini cho'ntagimga solib, jamoaga yetib olish uchun yugurdim, umidsizlik bilan: "Men profil ustida bir soatdan ko'proq vaqt davomida oyoq osti qildim va hali ham hisoblash uchun hech qanday ma'lumotim yo'q. Yigitlar, ehtimol, yugurishlarini tugatib, ko'ldan suv yig'ib, choy ichishyapti", deb pichirladim.

Taymir qori xilma-xil. U yopishqoq, kukunsimon yoki bo'shashgan bo'lishi mumkin, lekin ko'pincha ko'plab shamollar uni belkurak bilan urib, sovuqda qattiq, qo'pol qobiqqa aylanadi. Shuning uchun tundradagi chang'ichilar tayoqlardan foydalanmaydilar – qo'llari bo'sh. Orqalaridagi katta ryukzak harakatga xalaqit bermaydi va ular xohlagan narsani ko'tarishlari mumkin: asboblari, qurollar va boltalar. Biroq, bu men uchun katta muammo emas, chunki men uzun bo'yli va o'ng yelkamga tasma shtativ bog'langan teodolitni ko'tarib yuraman.

Men traktor izidan torayayotgan vodiy bo'ylab ketayotgan edim. Shamol tufayli, muzlab qolmaslik uchun burnimni qo'lqop bilan berkitib, yonoqlarimni ishqalashim kerak bo'ldi. To'satdan, eshitishimning eng yuqori nuqtasida kimdir: "Aaaaaa!" deb baqirdi.

Men to'satdan to'xtadim.

Bir zumdan keyin yig'i va bolaning nolasi orasidagi bir narsa o'ng tomonimdan, ehtimol tepalikdan kelayotgan aks-sado berdi. Chap yelkamga tupurib, sekin pichirladim: "Bu nima? Soxta shimoliy shovqinmi yoki yordam chaqiruvimi? Nima qilishim kerak? Biz qarashimiz kerak!"

Men tepalikning tepasiga yumshoq burilish bo'ylab bordim, toshlar uyumidan qochib, instinktiv ravishda jarlikka ag'darildim... U yerda, kutilmaganda, qattiq qor ustida o'tirgan, o'ng oyog'ini uzatgan ko'chmanchi qabiladan bo'lgan yosh qizga duch keldim. Yaqindan qaraganda, u momiq, mohirona tikilgan mo'ynali kiyimda sayohat qilayotgan ekan.

Qiz qo'rqqanidan tikilib, burnini tortib, qo'lqopini yechib, yonoqlariga katta yoshlarni surta boshladi. Men egilib, sekin so'radim: "Nima bo'ldi? Bu yerga qanday keldingiz?". Yengil tortgan holda, biroz burni qisilgan, yumaloq yuzli notanish odam rus tilida gapirdi: "Men bu yerda kiyik minib yurgan edim! Keyin u qoqilib ketdi va men jarlikka yiqildim... Negadir oyog'im menga bo'ysunmayapti; og'riyapti! Siz shu yerda bo'lganingiz uchun, menga yordam bering."

Qizning qo'llaridan ko'tarib, ishonchsizlik bilan dedim: "Siz bu yerga kiyik minib keldingiz, nega? Atrofda o'ttiz milya masofada bitta ham aholi punkti yo'q! Ota-onangiz qayerda?! Ko'chmanchi lagermi?" Biroq, uning yiqilib tusha boshlaganini ko'rib, uni ko'tarib, amaliy yechim taklif qildim: "Men sizni ekspeditsiya majmuasiga olib boraman va oyog'ingizni tekshiraman. Agar sinish bo'lsa, biz vertolyot haqida radio orqali gaplashamiz. Shahargacha bir soatlik parvoz. Ular sizni kasalxonada kutib olishadi va davolashadi. Agar siz faqat bog'lamlarni yirtgan bo'lsangiz, men o'zim bint qo'yaman va sizni ota-onangizga yuboraman."

Mo'ynali etik ostidan chiqib turgan g'ayritabiiy tepalikka yonboshlab qarab, vaqtni behuda sarflamasdan yo'lga tushdim, lekin tepalikni aylanib o'tib, traktor izlari bo'ylab yurganimizda, qiz nola qila boshladi: "Yo'q, yo'q, omolgi! Menga sizning g'uvullagan aravangiz kerak emas! Meni u yerga, qorli tepalikka olib boring!" Men ko'rsatilgan tomonga qaradim va norozilik bilan la'natladim:

“Nega?! U yerda hech narsa yo’q, faqat yalang’och toshlar!” Biroq, o’jar qiz: “U yerda hamma narsa bor! Qor kulbasi, shaman va ovqat!” deb javob berdi.

Qor bo’roni kuchaydi. Bahslashishga vaqt yo’q edi, shuning uchun men talab qildim: “Siz o’sha tepalikka bormoqchimisiz? Mayli, ketaylik! Lekin u yerda kulba bo’lmasa, gap o’sha-o’sha — men sizni ekspeditsiya majmuasiga olib boraman!” Qiz rozi bo’lib bosh iring’adi.

Chang’ilarimni balandroq ko’tarib, tez qadam tashlab, o’jar, deyarli vaznsiz yukim umid bilan tikilib turgan tik tepalikka yugurdim. Taxminan o’n daqiqadan so’ng men uning poydevoriga yetib bordim, chang’ilarimni “V” holatiga qo’ydim va yuqoriga chiqdim. Afsuski, qadimgi muzliklar bilan o’yilgan tekis cho’qqisida hech qanday bino yo’q edi, past, to’q kulrang osmonni ushlab turgan bir nechta toshlar va shaklsiz toshlardan tashqari!

Tik ko’tarilishdan nafas olib, norozilik bilan so’radim: “Xo’sh, sizning qishloq kurortingiz qayerda?!” Qiz javob berish o’rniga ulkan toshga ishora qilib: “Meni yoniga qo’yinglar”, deb so’radi. Men qo’ydim, lekin shamol kuchayib, endi hatto katta odam bo’lgan meni ham yiqitishi mumkinligi sababli, qo’llarimni uning beliga mahkam ushladim!

Sog’lom oyog’ida qimirlamay turgan hamrohim qo’pol toshga tegdi. Shu payt hayratlanarli bir narsa yuz berdi, bu meni o’z aql-idrokimga shubha qilishga majbur qildi. Toshning o’rtasida gorizontali yoriq paydo bo’ldi va uni ikkiga bo’ldi. Keyin yuqori yarmi o’ngga uchib ketdi va jimgina havoda osilib qoldi, pastki yarmi esa oq tutun bulutida g’oyib bo’ldi.

Men o’zimga kelmasdan oldin, qiz tanbeh bilan: “Shunchaki turma, o’rningdan tur!” dedi. Dahshatga tushib, pichirladim: “Nega? Qayerda?!” Shunga qaramay, itoatkorlik bilan chang’ilarimni yechib, tosh ustida turdim va qo’rquvdan qotib qoldim.

“Qo’rqma, hech narsadan qo’rqma!” dedi qiz ko’zlarimga qarab va qo’shimcha qilib: “Garchi sen, qudratli omolgi, qo’rqishni bilmasang ham!” Men javob bermadim, chunki qo’rquv hayvon yoki odamning kattaligiga bog’liq emasligini yaxshi bilardim. Tuman tezda ko’tarilib, bizni butunlay o’rab oldi. Men chuqur nafas oldim va ko’zlarimni yumdim...

Nafas chiqarayotganimda, iliq havo nafasini his qildim, ko’zlarimni qiziquvchanlik bilan ochdim va hayratdan qotib qoldim, o’zimni silindrsimon xonada topdim. Qiz taskin berib: “Biz allaqachon pastga tushdik va tez orada markaziy zalda bo’lamiz. Bu kirish zali... Oldinga boring va rang-barang doira yonidan o’ting”, dedi.

To’qqiz qadam sanab, kamalak doirasi pulsatsiya qilayotgan qarama-qarshi devorga yaqinlashdim. Hamrohim barmog’i bilan unga tegdi. Keyin qattiq to’siq tebrana boshladi va kemerli yo’lakka aylana boshladi! Men jasorat bilan oldinga qadam qo’ydim va o’zimni keyingi xonada topdim...

Xira yorug’lik bu zalning kattaligini yashirardi. Biroq, devorlar yuzasidagi rang-barang chaqnashlarga diqqat bilan qarab, men intuitiv ravishda uning baland, keng silindr ekanligini angladim. Qiz keng doiraning sariq rangda miltillayotgan qismini ko’rsatib, so’radi: “Meni u yerga olib boring! Biz allaqachon katta kulbadamiz, omolgi. Mening shamanim sariq devor ortida yashaydi”.

2-bob. Qor kulbasi

Men porlab turgan devorga yaqinlashib, qizni pastga tushirdim. U yolvordi: “Qo’zg’alish og’riqli! Meni yechintiring, omolgi. Shaman xonasiga yalang’och holda kirishing kerak, qoida shunday”.

Boshqa savollarsiz uni mo’ynali kurtkasidan ozod qildim va chap etikini yechdim. Shu yerda hamma narsa to’xtab qoldi. Hatto o’ng oyog’iga eng yumshoq teginish ham undan og’riqli nola qildi. Cho’ntagimdan qalam pichog’ini olib, hech qanday afsuslanmasdan o’ng etikini kesib tashlashim kerak edi. Keyin mo’ynali shimini yechdim.

Bir payt yo’lakdagi yorug’lik yanada yorqinlashdi va men tasavvur qilgan o’smir katta yoshli ayolga aylandi! U och ko’k rangli, shaklga mos keladigan kombinezon kiygan edi, bu hech narsani yashirmasdan uning ingichka belini, egri kestiribini va to’la ko’raklarini ta’kidlab turardi...

Uyalishimni yengib, ikkilanib so’radim: “Kombina ham kestirib qo’yishim kerakmi?” U qovog’ini solib, jiddiy javob berdi: “Yo’q, kerak emas, men buni o’zim qila olaman!” Va mahkamlagichni o’ng ko’kragi bo’ylab bo’yinbog’idan sonigacha pastga tortib, u o’zining nozik tanasini ishonch bilan ko’rsatdi. Men asabiylashib: “Nima qilishim kerak? Qarang?! Jin ursin – ichki kiyim yo’q!” deb o’yladim.

Harbiy dala tibbiyotini yaxshi bilganim uchun, e’tiborimni jarohatlangan oyog’imga qaratdim – va mana u! Boldir suyaklari yumshoq to’qimalarni yirtib tashlagan va ko’zga tashlanayotgan edi... Bu manzara unchalik yoqimli emas edi, lekin arteriyalar butun edi. Tashxis nima? Yetti haftalik bog’lash, keyin gips va rehabilitatsiya – jami besh oylik terapiya.

Men uyda o’sgan tabiblar va shamanlarga ishonmasdim, shuning uchun darhol: “Yaralaringizni o’zimiz davolaymiz. Men suyaklarni yig’ib, shinalar va gips qo’yishim mumkin”, deb taklif qildim. Bu orada qiz devorga qo’lini uzatdi va shoshilib: “Bu yerda kuting, omolgi! Shaman meni tezda davolaydi...” dedi.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.